

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Національний університет «Одеська юридична академія»

СОЦІАЛЬНО-ПОЛІТИЧНА ТА ПРАВОВА СИСТЕМА УКРАЇНИ В ЦИФРОВУ ЕПОХУ: СУЧАСНІ ВИКЛИКИ

МАТЕРІАЛИ
Міжнародної науково-практичної конференції

Одеса, 22 квітня 2026 року

Том 1

Одеса
2026

УДК 34:004:316.4(477)
С 70

*Рекомендовано до друку вченою радою
Національного університету «Одеська юридична академія»
(протокол № 8 від 23.04.2026 р.)*

За загальною редакцією академіка **С. В. Ківалова**

С70 Соціально-політична та правова система України в цифрову епоху:
сучасні виклики : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Одеса, 22 квіт-
ня 2026 р.) / заг. ред. С. Ківалова ; НУ «Одес. юрид. академія». – Одеса :
Фенікс, 2026. – Т. 1. – 704 с.
ISBN 978-617-8763-15-2

Матеріали конференції узагальнюють результати наукових досліджень і практич-
них напрацювань учених, фахівців та представників професійних спільнот, виконаних
в умовах воєнного часу та глибоких суспільних трансформацій.

У збірнику представлено широкий спектр наукових розвідок і практико-орієнто-
ваних досліджень, що охоплюють актуальні проблеми публічного та приватного права,
функціонування держави, судової та правоохоронної системи, а також трансформації
суспільних процесів у цифрову епоху. Значну увагу приділено питанням адміністра-
тивного, фінансового, конституційного, міжнародного, морського та митного права, а
також сучасним викликам у сфері кримінального права, кримінального процесу, кри-
міналістики та оперативно-розшукової діяльності.

Окремі наукові секції присвячені проблемам удосконалення судоустрою, діяльності
прокуратури, адвокатури та інших правоохоронних органів, розвитку трудового права
і права соціального забезпечення, а також реформуванню цивільного, господарського,
земельного, екологічного та енергетичного права. Збірник відображає також міждисци-
плінарний характер сучасних досліджень, охоплюючи питання філософії права, світо-
вих соціально-політичних процесів, соціології та психології, економіки та підприємни-
цтва в умовах війни і повоєнного відновлення. Важливе місце посідають дослідження
у сфері інформаційних технологій, кібербезпеки, штучного інтелекту та математичного
моделювання як ключових чинників забезпечення національної безпеки.

Крім того, у збірнику висвітлено проблематику педагогіки, лінгвістики права, пере-
кладознавства, журналістики, фізичної та військової підготовки здобувачів вищої освіти.

Збірник розрахований на науковців, викладачів, здобувачів вищої освіти та прак-
тиків у галузях права, економіки, соціології, психології, політології, інформаційних тех-
нологій і суміжних дисциплін.

УДК 34:004:316.4(477)

Відповідальний за випуск професор **М. Р. Аракелян**

Матеріали видано в авторській редакції.

ISBN 978-617-8763-15-2

© НУ «Одеська юридична академія, 2026
© Автори статей, 2026

Бевзюк Ангеліна Костянтинівна

АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВІ МЕХАНІЗМИ ПРОТИДІЇ ДОМАШНЬОМУ НАСИЛЬСТВУ. 66

Піть Ігор Юрійович

ЮРИДИЧНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ ЗА СКОЄННЯ
АДМІНІСТРАТИВНИХ ПРОСТУПКІВ: ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД 68

Данілов Олександр Дмитрович

ПРАВОВИЙ СТАТУС КЕРІВНИКА АПАРАТУ СУДУ ЯК СПЕЦІАЛЬНОГО СУБ'ЄКТА
ДЕРЖАВНОЇ СЛУЖБИ. 72

Зільберт Валентина Сергіївна

МАТЕРІАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ДЕРЖАВНИХ СЛУЖБОВЦІВ: СУБ'ЄКТНИЙ СКЛАД
ТА АНТИКОРУПЦІЙНІ МЕХАНІЗМИ 75

Костюк Михайло Анатолійович

ДО ВИЗНАЧЕННЯ ОБСЯГУ ТА ЗМІСТУ ГАРАНТІЙ ДЕРЖАВИ ЩОДО ВИКОНАННЯ
СУДОВИХ РІШЕНЬ. 77

Малюта Владислав Васильович

ЩОДО РОЗМЕЖУВАННЯ СФЕРИ ДІЇ ЗАКОНУ УКРАЇНИ «ПРО АДМІНІСТРАТИВНУ
ПРОЦЕДУРУ» ТА ЗАКОНУ УКРАЇНИ «ПРО ЗВЕРНЕННЯ ГРОМАДЯН» ПРИ РОЗГЛЯДІ
СКАРГ 80

Негара Олена Віталіївна

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ АНТИКОРУПЦІЙНОЇ СУБ'ЄКТНОСТІ НАДАВАЧІВ ПУБЛІЧНИХ
ПОСЛУГ 82

СЕКЦІЯ 2. АКТУАЛЬНА ГРАНІ ЗАГАЛЬНОЇ ТЕОРІЇ ПРАВА ТА ДЕРЖАВИ

Завальнюк Володимир Васильович

НАЦІОНАЛЬНА ДЕРЖАВА В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ: СУЧАСНІ ПРАВОВІ ВИКЛИКИ 86

Мельничук Ольга Степанівна

ТРАНСФОРМАЦІЯ ПРАВОВИХ ДОКТРИН У КОНТЕКСТІ ГАРМОНІЗАЦІЇ ПРАВОВОЇ
СИСТЕМИ УКРАЇНИ З ACQUIS EC 89

Кравченко Сергій Петрович

ПЕРЕДУМОВИ ФОРМУВАННЯ СУЧАСНОЇ ЛІНГВІСТИЧНОЇ ДОКТРИНИ ПРАВА 93

Чувакова Ганна Михайлівна

АНОМАЛІЇ ГАЛУЗЕВОЇ ЮРИДИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ 96

Рязанов Михайло Юрійович

НОРМАТИВНИЙ ФАКТ ЯК ФОРМА АКТУАЛІЗАЦІЇ ПРАВОВОЇ СПАДЩИНИ. 98

Антошина Ірина Володимирівна

ІНФОРМАЦІЙНА ФУНКЦІЯ ПРАВА У ЦИФРОВУ ЕРУ 102

Ковбасюк Степан Валерійович

ДО ПИТАННЯ ПРО КРИТЕРІЇ ІЕРАРХІЗАЦІЇ НОРМАТИВНО-ПРАВОВИХ АКТІВ. 105

Іванчук Віра Євстафіївна

ЗАВДАННЯ ПРАВОВОГО МОНІТОРИНГУ В ЗАБЕЗПЕЧЕННІ РЕАЛІЗАЦІЇ ЕФЕКТИВНОСТІ
ПРАВА. 107

Грунь Олександр В'ячеславович

ЩОДО ПЕРСПЕКТИВ ВПЛИВУ ІКТ НА ЗДІЙСНЕННЯ ПРАВОВОЇ КОМУНІКАЦІЇ. 110

Лисак Станіслав-Юрій Юрійович

РОЗВИТОК АНТИКОРУПЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ В УМОВАХ ПІСЛЯВОЄННИХ
ТРАНСФОРМАЦІЙ 113

СЕКЦІЯ 3. ІСТОРИЧНІ ДОСЛІДЖЕННЯ ДЕРЖАВИ І ПРАВА

Аніщук Ніна Володимирівна

ВНЕСОК ОЛЕКСАНДРИ ЄФИМЕНКО У РОЗВИТОК ЖІНОЧОГО РУХУ НА ПОЧАТКУ
XX СТ. 116

них між собою факторів. Зазначені прояви аномалій підтверджують їх вагомий вплив на правову систему, адже, перш за все, вони призводять до порушення принципу верховенства права, який є основою демократичного суспільства. Крім того, поширення аномалій сприяє зниженню довіри громадян до державних інститутів, у результаті чого формується правовий нігілізм, який проявляється у зневажливому ставленні до права та небажанні його дотримуватися. Більше того, аномалії впливають на правову свідомість суспільства, деформуючи уявлення суспільства про справедливість і законність. Це, зі свого боку, може призвести до збільшення кількості правопорушень і соціальної напруженості.

Список використаних джерел:

1. Тичина Д. М., Грицюк І. В. Юридична діяльність як елемент правової системи: теоретико-правовий підхід. *Право та державне управління*. 2023. № 4. С. 310-316. DOI: <https://doi.org/10.32782/pdu.2023.4.40>
2. Ткаля О. В. Різновиди правових аномалій: загальна характеристика. *Право і суспільство*. 2022. № 4. С. 47-53. DOI: <https://doi.org/10.32842/2078-3736/2022.4.8>
3. Загальна теорія держави і права : підручник / за ред. М. В. Цвіка, О. В. Петришина. Харків : Право, 2009. 584 с. URL: https://library.nlu.edu.ua/POLN_TEXT/KNIGI_2009/TEorijaDerjav_2009.pdf
4. Буроменська Н. Л. Поняття і правова природа принципу заборони зловживання правом: автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.01 ; ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК», Київ, 2021. 21 с.

Ключові слова: аномалія, правова аномалія, правосвідомість, аномалія правосвідомості, юридична діяльність, галузева юридична діяльність, девіація, девіантна поведінка, правова система.

Key words: anomaly, legal anomaly, legal consciousness, anomaly of legal consciousness, legal activity, industry legal activity, deviation, deviant behavior, legal system.

Рязанов Михайло Юрійович

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
доцент кафедри загальної теорії права та держави,
кандидат юридичних наук, доцент*

НОРМАТИВНИЙ ФАКТ ЯК ФОРМА АКТУАЛІЗАЦІЇ ПРАВОВОЇ СПАДЩИНИ

Проблема формування українського права посідає важливе місце в сучасній юридичній науці, оскільки охоплює не лише питання походження окремих норм та інститутів, а й ширший процес становлення правової свідомості, правової культури та національної правової ідентичності. Історія українського права де-

монструє, що його розвиток відбувався не лінійно, а через складну взаємодію внутрішніх і зовнішніх чинників, у межах якої право постійно оновлювалося, адаптувалося та набувало нових форм. Саме тому для пояснення механізмів переходу від правової ідеї до чинної норми важливим є звернення до поняття нормативного факту як особливого концепту, що поєднує юридичний, історичний, культурний і аксіологічний виміри права.

У традиційному юридичному розумінні нормативний факт пов'язується з актом або подією, які відповідно до чинного права зумовлюють виникнення, зміну або припинення правовідносин. У такому вузькому сенсі він є важливим елементом юридичного складу, без якого правова норма не набуває реального значення в конкретній життєвій ситуації. Проте такого розуміння недостатньо для пояснення процесів історичного розвитку права, адже право існує не лише як сукупність чинних норм, а і як культурна система, що формується впродовж тривалого часу. Саме тому нормативний факт доцільно розглядати і в ширшому значенні – як момент правової актуалізації, коли певна правова ідея, традиція, цінність чи інституційна модель отримує суспільне визнання, входить у правову свідомість і набуває нормативного значення [1, с. 125].

У широкому розумінні нормативний факт є моментом історичної, соціокультурної та духовної валідності правового смислу. Це не просто окрема подія, яка запускає дію правової норми, а ситуація, в якій певний правовий феномен стає частиною суспільної культури, ментальності та ідентичності. Саме завдяки цьому правова традиція перестає бути латентною або лише символічною і переходить у стан нормативно вираженого та соціально визнаного явища. У такому значенні нормативний факт виступає точкою переходу від потенційного до чинного, від правового уявлення чи цінності до їх формалізованого нормативного або інституційного закріплення.

Нормативний факт є структурною одиницею правової історії, оскільки він фіксує той момент, коли абстрактне ціннісне уявлення або правова традиція набувають конкретного правового вираження. Саме в нормативному факті відбувається перехід від потенційного до чинного, від неструктурованого правового уявлення до формалізованої норми чи інституційного рішення. Завдяки цьому нормативний факт виконує роль механізму переходу між різними правовими парадигмами, забезпечує спадкоємність правових моделей та інтегрує в єдину систему внутрішні й зовнішні впливи на розвиток права.

Нормативний факт не обмежується лише позитивно-правовою сутністю, а має також історико-культурне, символічне та соціальне значення. Саме тому він повинен розглядатися як багаторівнева категорія, що поєднує правову норму з культурою, правосвідомістю, політикою та історією. Його зміст неможливо звести лише до формальної дії закону, оскільки в багатьох випадках правове значення певної події визначається не тільки її юридичним оформленням, а й суспільним сприйняттям, символічною силою та здатністю транслювати нові правові смисли.

Показовим прикладом такого підходу є прийняття християнства, яке можна розглядати як нормативний факт цивілізаційного масштабу. Воно спричинило рецепцію візантійської церковно-правової традиції, сприяло появі нових форм трансляції права, а також заклало підвалини правової інституціоналізації духовно-моральних цінностей. У цьому випадку нормативний факт проявляється не лише як історична подія, а як переломний момент, що змінив сам характер правового мислення та правової культури. Аналогічно договори між громадами у дохристиянський період також можуть розглядатися як нормативні факти, оскільки вони виявляли внутрішню правову традицію, легітимовану звичаєм, суспільною згодою та моральною нормою.

Нормативний факт виконує кілька важливих функцій. Він забезпечує перехід від неструктурованих правових уявлень до формалізованих норм, сприяє суспільній легітимації нових правових смислів, акумулює історичну пам'ять і забезпечує трансляцію правової спадщини в новий історичний, політичний чи соціальний контекст. Саме через нормативні факти право не лише виникає, а й закріплюється як елемент правової культури та суспільної свідомості [2, с. 190].

Для повноцінного осмислення нормативного факту необхідний комплексний методологічний підхід, що поєднує юридичний, культурологічний, історико-правовий, соціологічний та аксіологічний виміри. З одного боку, нормативний факт є елементом юридичної конструкції, який запускає дію норми. З іншого – це форма правової актуалізації, що відображає рівень розвитку правосвідомості суспільства та закріплює нові правові смисли. Саме такий підхід дозволяє розмежувати нормативний факт і юридичний факт. Якщо юридичний факт функціонує переважно в межах позитивного права, то нормативний факт охоплює значно ширший простір правової дійсності, включаючи правотворчість, рецепцію, інституційне оформлення та символічне закріплення нових правових смислів.

У такому трактуванні нормативний факт дозволяє подолати вузьке позитивістське розуміння історії права. Він відкриває можливість розглядати правову спадщину як динамічну систему, у якій поєднуються зміст, форма, інститут і цінність. Нормативний факт постає як момент історичної актуалізації правового смислу, коли певна ідея, правовий інститут або практика набувають суспільного визнання та правового значення. Завдяки цьому він стає важливою ланкою, що об'єднує історію, культуру, правосвідомість, звичай, релігію та політику в єдиний правовий простір [3, с. 342].

Для систематизації проявів нормативних фактів доцільно поділяти їх на правотворчі, рецептивні, інституційні, трансляційні, символічні та цивілізаційні. Така класифікація відображає основні способи виникнення, запозичення, закріплення, передавання та оновлення правових смислів у процесі формування українського права. Правотворчі нормативні факти пов'язані зі створенням нових норм та інститутів; рецептивні – із запозиченням і адаптацією зовнішніх правових моделей; інституційні – з утвердженням або трансформацією право-

вих і державних інститутів; трансляційні – з передачею правової спадщини в часі; символічні – із закріпленням нових політико-правових смислів у суспільній свідомості; цивілізаційні – з масштабними змінами правової системи та її історико-культурної орієнтації.

Правотворчі нормативні факти відображають здатність суспільства самостійно виробляти нові правові форми та надавати їм загальнообов'язкового значення. Рецептивні нормативні факти демонструють відкритість правової системи до зовнішніх впливів, але водночас і її здатність перетворювати запозичене відповідно до власної культурної традиції, правової зокрема. Інституційні нормативні факти фіксують стабілізацію правопорядку через утворення або трансформацію державних органів і правових інститутів. Трансляційні нормативні факти забезпечують збереження та передавання правового досвіду між поколіннями. Символічні нормативні факти закріплюють новий правовий зміст у суспільній свідомості, а цивілізаційні – позначають масштабні історичні зміни, що визначають загальну траєкторію розвитку права.

Отже, нормативний факт є не просто юридично значущою подією, а складною категорією, що поєднує правотворчий, культурний, символічний та цивілізаційний виміри розвитку права. Він виступає точкою переходу від латентної традиції до її відкритого нормативного вираження, забезпечує легітимацію правових смислів, їх історичну передачу та інституційне закріплення. Саме через нормативні факти право входить у простір культури, стає частиною суспільної пам'яті та формує безперервність правового розвитку. У цьому полягає їхнє фундаментальне значення для осмислення української правової спадщини та для розуміння формування українського права як багаторівневого, історично тривалого й культурно зумовленого явища.

Список використаних джерел:

1. Дудченко В. В. Роль нормативних фактів у сучасному праворозумінні. *Право України*. 2010. № 4. С. 120–126.
2. Goodale M. Between Facts and Norms: Towards an Anthropology of Ethical Practice. *The Anthropology of Moralities*. 2009. Ch. 10. P. 182–199. DOI: doi.org/10.1515/9781845459383-011
3. Балинська О. Творення та споживання правових знаків. *Філософія права і загальна теорія права*. 2012. № 2. С. 314–349.

Ключові слова: нормативний факт, правова спадщина, формування права, правова традиція, актуалізація права.

Key words: normative fact, legal heritage, formation of law, legal tradition, actualization of law.